

12.3.2002

1534/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijä Juha Niemelä

LÄÄKKEEN KORVATTAVUUS

1

KANTELU

A arvostelee 27.6.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Kansaneläkelaitosta siitä, että se ei ole korvannut hänelle lääkärin määräämistä lääkkeistä aiheutuneita kustannuksia. A katsoo olevansa eriarvoisessa asemassa verrattuna niihin, jotka saavat sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen lääkkeistään ja pyytää oikeusasiamiehen kannanottoa asiaansa. A on liittänyt kanteluunsa apteekkikuitin ja sairauskertomusjäljennöksiä.

2

SELVITYS

Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosasto antoi 29.11.2000 lausunnon. Sen liitteenä oli Kansaneläkelaitoksen Itä-Suomen aluekeskuksen 7.11.2000 ja --- toimiston 18.10.2000 antama selvitys. Lausunto ja selvitykset on 29.12.2000 lähetetty A:lle tiedoksi.

3

RATKAISU

Oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n 1 momentin ja oikeusasiamiehen johtosäännön 1 §:n nojalla valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet samoin kuin julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamies ei voi puuttua näiden valvottaviensa ratkaisuihin, jos ne on tehty harkintavallan puitteissa eikä harkintavaltaa ole käytetty väärin. Oikeusasiamies ei valvo yksityisten liikeyritysten toimia. Lainsäädäntövalta kuuluu eduskunnalle eikä oikeusasiamies valvo myöskään sen toimia.

3.1

Lääkkeen korvattavuus sairausvakuutuslain mukaan

Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosaston lausunnossa on mainittu ne sairausvakuutuslain säännökset, joihin lääkkeen korvattavuus perustuu. Korvattavuuden edellytyksenä on muun muassa se, että lääkkeelle on vahvistettu kohtuullinen, korvausperusteeksi hyväksyttävä tukkuhinta. Tukkuhinnan vahvistaa lääkkeen valmistajan hakemuksesta lääkkeiden hintalautakunta. Tukkuhinnan vahvistamisen jälkeen lääke tulee automaattisesti peruskorvattavaksi lääkkeeksi. Lääkkeen valmistaja voi halutessaan kuitenkin milloin tahansa irtisanoa lääkevalmisteen korvausjärjestelmän piiristä.

A:lle on määrätty sairauden hoitoon --- lääkettä ja --- vitamiinia. Näiden valmisteiden myyntilupien

haltijat eli lääketehaat --- ovat irtisanoneet sanotut valmisteet korvausjärjestelmästä --- alkaen, mistä alkaen niistä ei ole enää voinut saada sairausvakuutuslain mukaista korvausta.

3.2

Oikeus saada perusteltu päätös asiassa

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti sekä oikeus saada oikeuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeus saada perusteltu päätös turvataan lailla.

Perustuslaki turvaa siis jokaiselle oikeuden saada asiassa perusteltu päätös. Hallintomenettelylain 23 §:n mukaan päätöksestä on käytävä selvästi ilmi, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu. Päätöksestä on hallintomenettelylain 24 §:n mukaan käytävä ilmi sen perusteena olevat pääasialliset tosiseikat sekä säännökset ja määräykset.

Kansaneläkelaitoksen --- toimisto on palauttanut A:n korvaushakemuksen A:lle --- kirjeellä. Palautuksen syyksi on kirjeessä mainittu se, että kyseiset lääkkeet eivät kuulu sairausvakuutuslain mukaisten lääkkeiden korvattavuuden piiriin. Toimisto on selvityksessään ilmoittanut, että sen yleinen käytäntö on, että hakemuksista annetaan päätös. Toimiston mukaan se on käsitellyt myös --- toimiston lähettämiä sairaanhoitokorvauksia koskevia etuusasioita. Maaliskuun 2000 alussa toimisto on ilmoituksensa mukaan saanut käsiteltäväkseen suuren määrän muun muassa lääkekorvausasioita. A:n kohdalla toimisto ilmoittaa käyttäneensä valmista kirjepohjaa asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Hakemuspaperit on palautettu A:lle ja toimiston mukaan A olisi voinut tarvittaessa ottaa yhteyttä toimistoon, jolloin olisi voitu sopia päätöksen antamisesta. Toimisto on olettanut A:n tienneen, ettei lääke ole lain mukaan korvattava, koska apteekkikaan ei ole antanut siitä suora korvausta.

Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosaston mukaan --- toimisto ei ole tältä osin menetellyt A:n hakemuksen käsittelyssä hallintomenettelylain periaatteiden mukaisesti. A:lle lähetetyssä kirjeessä ei ole osaston mukaan edes ilmoitettu mahdollisuudesta saada asiassa kirjallinen päätös. Osasto toteaa informoineensa Kansaneläkelaitoksen toimistoja siitä, että asiakkaalle tulee antaa aina päätös, kun hakemus hylätään kokonaan tai osittain. Osaston mukaan sairaanhoitokorvausasioiden päätöksentekomenettelyä kehitetään joustavammaksi ja helppokäyttöisemmäksi. Kirjekäsittelyjärjestelmän teknisen uudistamisen lisäksi ratkaisujen tekijöille annetaan myös ohjausta päätösten yksilöllisten perustelujen laatimisessa. Lisäksi osasto on lausunnossaan ilmoittanut Kansaneläkelaitoksen tulevan kiinnittämään erityistä huomiota asiakkaiden oikeusturvaan myös sairaanhoitokorvausasioissa.

3.3

Asian arviointia

Kansaneläkelaitoksen --- toimisto on perustellut päätöstään olla antamatta A:lle päätöstä käsiteltävänä olevien hakemusten suurella määrällä ja sillä, että toimiston käsityksen mukaan A:n tiedossa on ollut muutoinkin se, että lääke ei ole lain mukaan korvattava.

Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen paikallistoimiston on kuitenkin järjestettävä ratkaisutoimintansa siten, ettei perustuslaissa jokaiselle turvattu oikeus saada asiassa perusteltu päätös vaarannu. Toimiston on annettava päätökset sille toimitettuihin kirjallisiin hakemuksiin. Tämän velvollisuuden kannalta ei päätöksen lopputuloksella ole merkitystä. Etuuden hakija voi joissakin tapauksissa olla hyvinkin tietoinen siitä, minkälainen Kansaneläkelaitoksen paikallistoimiston pää-

töksen sisältö tulee olemaan. Hakijalle on kuitenkin annettava päätös, jotta hän voi saattaa asiansa esimerkiksi muutoksenhakuasteiden käsiteltäväksi.

Käsitykseni mukaan myös Kansaneläkelaitoksen --- toimiston olisi tullut antaa A:lle perusteltu päätös hänen hakemukseensa eikä palauttaa hakemusta hänelle --- kirjeellään. Toimiston mukaan sen yleisenä käytäntönä on antaa hakemuksiin päätös. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosasto on kesäkuussa 2001 antanut paikallistoimistoilleen ohjeet sairaanhoitokorvausten asiakaskirjeistä ja päätöksistä. Ohjeissa on todettu, että sairaanhoitokorvauksissa tulee antaa päätös, jos hakemus hylätään kokonaan tai osittain. Tämän vuoksi kantelu ei anna aihetta minulle muuhun kuin että saatan käsitykseni Kansaneläkelaitoksen --- toimiston tietoon ja vastaisen varalle huomioon otettavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni Kansaneläkelaitokselle tiedoksi.

Muilta osin kantelussa ei ole ilmennyt mitään sellaista, mihin voisin toimivaltani puitteissa puuttua.

Sairausvakuutuslain mukaisen lääkkeiden korvattavuuden osalta totean kuitenkin lopuksi, että myös Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosaston mukaan sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen saaminen apteekissa myytävästä lääkkeestä ei ole asiakkaan näkökulmasta nykyisin aina selvää ja yksinkertaista. Lääkkeiden korvaamisessa noudatettava menettely on ollut esillä myös eduskunnassa tehdyissä kirjallisissa kysymyksissä (esim. KK 578/200 vp ja KK 810/2001 vp, jotka ovat päätöksen liitteenä). Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut myös työryhmä (Lääkekorvaustyöryhmä 2000) pohtimassa korvausjärjestelmän uudistustarpeita. Työryhmä jätti loppuraporttinsa ministeriölle 14.6.2001 ja parhaillaan ministeriössä on käynnissä hanke (STM 162:00/2001), jonka tarkoituksena on muun muassa selvittää nykyisin korvausjärjestelmän ulkopuolelle jäävien lääkevalmisteiden uudelleenluokittelu.
